

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

Стійкий фінансовий стан підприємства - це запорука стабільності його господарювання в ринковому просторі та забезпечення конкурентоспроможності. Складовими елементами міцного фінансового стану суб'єкта господарювання вважають забезпеченість власними оборотними коштами, дотримання оптимального співвідношення запасів товарно-матеріальних цінностей з потребами виробництва та своєчасне проведення розрахунків із кредиторами. Проведення оцінки фінансово стану підприємства є невід'ємною умовою здійснення ефективного управління ним. Таким чином, досягнення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання потребує проведення глибокого аналізу фінансових і господарських відносин та забезпечення ефективної системи його управління.

На сьогоднішній день в Україні відсутній єдиний погляд на сутнісне наповнення поняття «фінансовий стан» не тільки між науковцями, а й на рівні державних органів управління, що простежується у діючих нормативних джерелах. Згідно Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій № 22 від 23 лютого 1998 р., розробленої Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій, трактування фінансового стану підприємства наступне: «Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів».

Положенням про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121, визначено фінансовий стан підприємства як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні можливості підприємства.

Методичні рекомендації щодо аналізу фінансово-господарського стану підприємств або організацій Державної податкової адміністрації України (лист № 759/10/20-2117 від 27.01.1998 р.) дають таке визначення фінансове положення (стану) підприємства: фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредито- і податкоспроможність характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату.

Однозначного трактування категорії «фінансовий стан» не прослідковується і серед сучасних науковців. Так, Маркарян Е.А. та Герасименко Г.П. вважають, що фінансовий стан підприємства – це сукупність показників, які відображають його спроможність погасити свої боргові зобов'язання.

На думку Осмоловського В.В. «фінансовий стан» – це комплексне поняття, яке характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами із суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Дем'яненко М.Я. під фінансовим станом розуміє комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу.

Фінансовий стан на думку таких авторів, як: Загородній Л. Г., Вознюка Г. Л., Смовженко Т. С. - це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.

Проаналізувавши трактування поняття «фінансовий стан підприємства» в наукових економічних дослідженнях і визначення основних положень цього поняття, нами встановлено, що фінансовий стан – це: об'єкт фінансового управління, що проявляється у часі, стан забезпеченості фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування, якісна характеристика діяльності підприємства, результатом фінансово-господарської діяльності, об'єкт, що вимірюється сукупністю показників, які характеризують господарське положення.

Для забезпечення належного фінансового стану підприємство має налагодити систему управління. У практичному плані управління фінансовим станом підприємства – це сукупність прийомів і методів цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на формування, а також використання фінансових ресурсів.

Предметом управління фінансовим станом підприємства є перевірка фінансових потоків.

Суб'єктом управління фінансовим станом підприємств є керівний та фінансовий машина системи органів управління на підприємстві.

Головною метою управління фінансовим станом підприємства є прийняття управлінських рішень що відносяться до визначення засобів формування та найефективнішого використання фінансового потенціалу підприємства, що є підґрунтям для здійснення високих темпів економічного зростання підприємства у поточному та перспективному періодах та максимізації ринкової вартості.

Реалізації головної мети управління фінансовим станом підприємства має бути адресований на вирішення певних завдань:

- оптимізація структури активів
- оптимізація структури капіталу;
- прискорення оборотності оборотних активів;
- ефективність використання фінансових ресурсів;
- збалансованість грошових потоків;
- мінімізація рівня фінансових ризиків;
- фінансова стійкість та платоспроможність;
- максимізація прибутковості.

Процес управління фінансовим станом підприємства повинен здійснюватися за такими етапами:

- 1) визначення головної мети управління;
- 2) формування системи інформаційного забезпечення управління;
- 3) дослідження показників фінансового стану; формування системи цілей та цільових показників;
- 4) прогнозування показників фінансового стану на довгостроковий період;
- 5) поточне планування показників фінансового стану;
- 6) розроблення системи заходів щодо реалізації поточних планів;
- 7) моніторинг реалізації планових показників фінансового стану;
- 8) контроль показників фінансового стану підприємства

Досить важливим за сучасних умов господарювання є залучення до фінансового стану таких складових, як: ділова активність, потенціал формування та раціональне використання фінансових ресурсів підприємства, рівень фінансового ризику, платоспроможність, абсолютна величина прибутку. Взагалі фінансовий стан характеризує багато факторів, які вчені об'єднують в групи: показники платоспроможності, показники ділової активності, показники фінансової стійкості, показники прибутковості.

Кожен господарюючий суб'єкт обирає самостійно методики аналізу, принципи оцінки власного фінансового стану, тому що саме якісно вибрана методично підкріплена форма аналізу та оцінки фінансового стану підприємства слугує ефективному управлінню ним надалі. Можна назвати три основні типи моделей, які застосовуються найчастіше у процесі аналізу фінансового стану підприємства: дескриптивні, нормативні та предикативні.

Дискрептивна модель базується на основній фінансовій звітності підприємства (баланс, форма 1, форма 2, форма 3 та ін.) і передбачає подання фінансових звітів у різноманітних типах аналізів, а саме вертикальний та горизонтальний аналіз, аналіз відносних показників, аналіз відносних коефіцієнтів, трендовий аналіз, порівняльний та факторний аналіз.

Нормативна модель ґрунтується на порівнянні фактичних результатів, які отримало підприємство під час своєї господарської діяльності, з нормативними показниками, які встановлюються на кожну статтю витрат, видів робіт, економічних та фінансових коефіцієнтів і з'ясуванні причин щодо відхилень, якщо вони є.

Предикативна модель містить важливішу складову - прогнози фінансового стану підприємства на майбутнє та характеризується такими складовими, як:

- 1) побудова точки беззбитковості;
- 2) побудова прогностичних звітів щодо фінансового стану підприємства;
- 3) побудова моделей ситуаційного аналізу та інші.

Усі ці моделі дуже важливі, але дієвими вони будуть лише сумісно і треба правильно та послідовно їх застосовувати, оскільки ефективне управління фінансовим станом не може відбутись лише завдяки одній із наведених моделей аналізу.

Отже, механізм управління фінансовим станом підприємства включає об'єкт та суб'єкт управління, методи, завдання, принципи та моделі. Звісно, механізм управління фінансовим станом підприємства буде різним в залежності від галузі господарювання, його організаційно-правової форми та розмірів підприємства. Ці фактори також вплинуть на вибір суб'єктів управління фінансовим станом та моделі управління тощо. Враховуючи умови діяльності сучасних підприємств управління їх фінансовим станом являє собою складну систему, що потребує безперервної уваги та кваліфікованих кадрів. У сучасних умовах позиція підприємств визначається не лише його поточним фінансовим станом, але і його потенціалом, тобто здатністю розвиватися у нестабільному високо конкурентному середовищі.